

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Taalonderwijs in Beeld VO

Overzicht stellingen

Emmi Stuij, Christel Dood, Nicole Swart, Martine Gijssel

Nijmegen, 2023

Project: E2022502

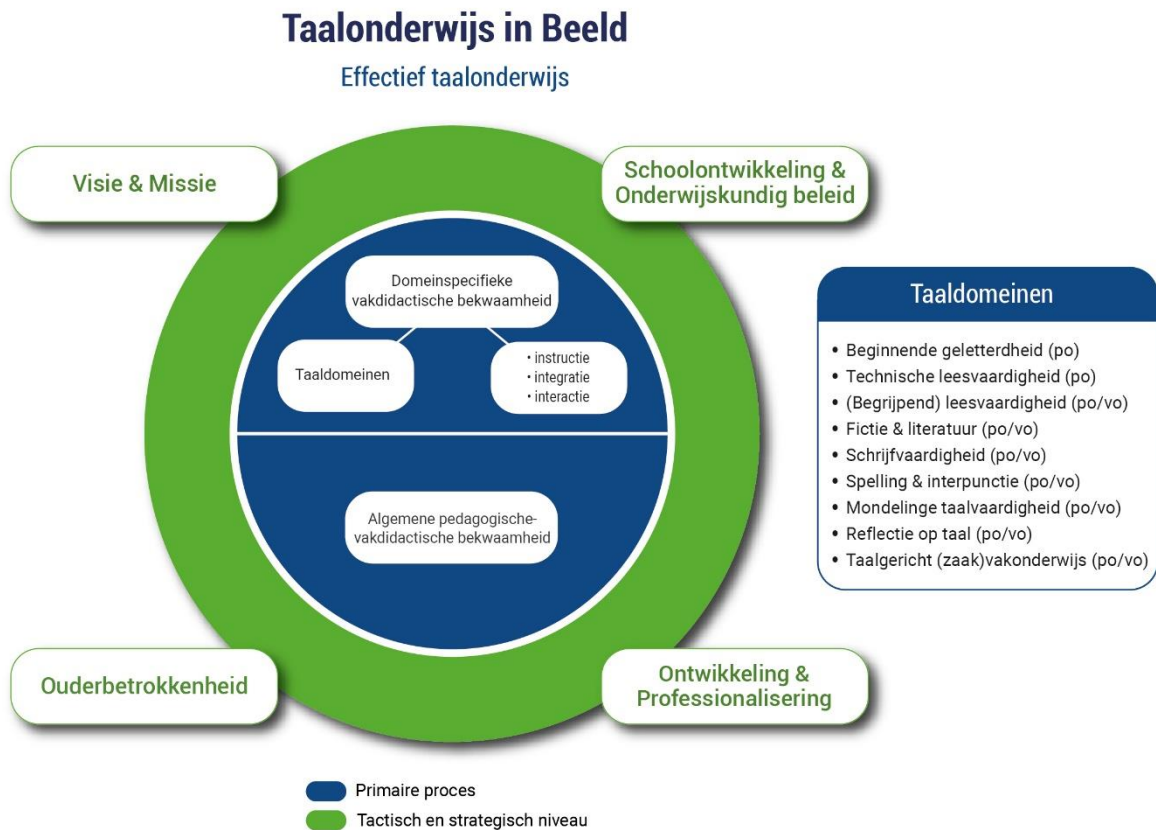
© 2023 Expertisecentrum Nederlands

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Expertisecentrum Nederlandste Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

1 Inleiding

In dit document vindt u een overzicht van de stellingen die aan bod komen in Taalonderwijs in Beeld. De volgende domeinen worden hierbij in kaart gebracht:

Bij ieder domein wordt aangegeven aan wie de stellingen worden voorgelegd. Eventuele uitzonderingen op stellingniveau worden ook vermeld. De stellingen staan in de eerste kolom van de tabel. In sommige gevallen wordt een deel van de tekst cursief weergegeven. Dit is een toelichting bij de stelling. Indien een stelling ook nog bij een ander domein hoort dan wordt dit weergegeven in de tweede kolom.

Bij iedere stelling geeft de gebruiker aan in hoeverre dit onvoldoende, matig, voldoende, goed of uitstekend gebeurt op school of in zijn of haar lessen. Een uitzondering hierop is het domein Visie & missie. Hier geeft de gebruiker aan in hoeverre dit van toepassing is met ja, een beetje of nee.

2 Stellingen

Visie & missie

Doelgroep: iedereen

• Wij zien taalontwikkeling als een integraal onderdeel van ons onderwijs.	
• In onze visie en missie beschrijven we dat we doelgericht werken aan de taalontwikkeling van onze leerlingen.	
• Wij zijn van mening dat taal- en leesproblemen ernstige belemmeringen vormen in zowel het onderwijs als de maatschappij.	
• Wij zijn van mening dat taalontwikkeling moet plaatsvinden in interactie met leraren en andere leerlingen.	
• Vanuit onze visie en missie geloven wij dat wij het verschil kunnen maken voor onze leerlingen, ongeacht hun achtergrond.	
• Wij hebben vanuit onze visie en missie hoge verwachtingen van onze leerlingen, passend bij hun capaciteiten.	
• In onze visie zijn ouders onze educatieve partners in het stimuleren van taalontwikkeling van leerlingen.	
• Bij ons op school worden de visie en missie optaalonderwijs vertaald in het (taal)beleid.	
• De visie en missie worden duidelijk uitgedragen door onze directie.	
• Onze visie en missie worden helder gecommuniceerd binnen de school en wij gaan hier met elkaar het gesprek over aan.	

Algemene pedagogische-vakdidactische bekwaamheid

Doelgroep: docent Nederlands; docent ander vak

• Ik werk doelgericht aan de taalontwikkeling van leerlingen. <i>Bijvoorbeeld door van te voren vast te stellen aan welke taalvaardigheid in de les gewerkt wordt en na te gaan of de doelen zijn behaald.</i>	
• Ik benoem aan het begin en einde van de les expliciet het taal/leesdoel van de les.	
• Ik geef een heldere en complete taakinstructie, zodat leerlingen weten wat er van hen wordt verwacht.	
• Ik geef leerlingen taal/leestaken die uitdagend zijn, maar niet te ver weg liggen van wat ze nu al kunnen (zone van naaste ontwikkeling).	
• Ik geef concrete feedback op mondelinge en/of schriftelijke taaluitingen. <i>Feedback is concreet als het leerlingen helpt te begrijpen wat ze goed of fout hebben gedaan en hoe ze het de volgende keer anders kunnen aanpakken.</i>	
• Ik stimuleer het zelfvertrouwen van leerlingen door te focussen op het leerproces in plaats van op de leerprestaties. <i>Bijvoorbeeld door procesgerichte feedback te geven.</i>	(Lees)motivatie
• Ik zet observatie- en toetsinstrumenten doelgericht in om zicht te krijgen op de taalontwikkeling van leerlingen en stem mijn didactisch handelen hierop af.	

<ul style="list-style-type: none"> • Bij het gebruik van methode- en bronmateriaal kijk ik kritisch of de instructie en activiteiten voldoende aansluiten bij de beoogde doelen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik doe het gewenste gedrag hardop denkend voor (modellieren). 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik pas convergente differentiatie toe tijdens de instructiefase van de les op basis van de behoeftes van de leerlingen. <i>Convergente differentiatie houdt in dat voor alle leerlingen dezelfde leerdoelen worden gehanteerd, maar de er extra tijd en aandacht wordt besteed aan de leerlingen die dat nodig hebben om hetzelfde leerdoel te behalen.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Bij ons op school is een rijk aanbod aan lees- en schrijfmateriaal aanwezig. <i>Er zijn bijvoorbeeld verschillende soorten teksten (boeken, kranten, tijdschriften), boeken met verschillende genres en thema's en schrijfmateriaal (zoals schriften en pennen, maar ook bijvoorbeeld toetsenborden) aanwezig.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik creëer een veilig klimaat waarin stille leerlingen en minder taalvaardige leerlingen ook de kans krijgen om het woord te nemen. <i>Bijvoorbeeld door rekening te houden met de samenstelling van groepjes bij bepaalde activiteiten.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik heb hoge verwachtingen van mijn leerlingen, passend bij hun capaciteiten wat betreft hun taal/leesontwikkeling. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik ben in staat om anderstalige leerlingen met een beperkte Nederlandse taalvaardigheid adequaat te ondersteunen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik besteed aandacht aan en houd rekening met de meer- en anderstaligheid van mijn leerlingen. <i>Leerlingen zijn meertalig wanneer ze twee of meer talen, dialecten en/of taalvariëteiten spreken.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik bied leerlingen met een taalachterstand of taalleerproblemen extra ondersteuning door activiteiten in kleine groepen voor te bereiden en/of te herhalen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik bied leerlingen met een taalachterstand of leerproblemen extra ondersteuning door activiteiten in kleine groepen voor te bereiden en/of te herhalen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ik bied leerlingen meer uitdaging in hun taalactiviteiten als ze daar behoefte aan hebben. 	

Leesvaardigheid

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> • Ik geef leerlingen functionele en betekenisvolle leesopdrachten. <i>Functionele en betekenisvolle leesopdrachten zijn realistisch en hebben een duidelijk omschreven doel en publiek.</i> 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> • Ik laat leerlingen verschillende soorten teksten lezen. <i>Bijvoorbeeld korte en lange verhalen, beschrijvingen, beschouwingen, betogen, etc.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> • Ik besteed expliciet aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat tijdens de begrijpend leesopdrachten. 	Instructie; Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> • Ik besteed zowel aandacht aan verbanden binnen de tekst als aan verbanden tussen de tekst en de achtergrondkennis van leerlingen. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> • Ik organiseer leesbevorderingsactiviteiten om leerlingen te stimuleren om meer te lezen. 	Instructie; (Lees)motivatie

<ul style="list-style-type: none"> Ik besteed expliciet aandacht aan begrijpend leesstrategieën, maar zorg dat ze hulpmiddel en geen inhoudelijk doel van de les zijn. <i>Oefenen met strategieën kan gezien worden als een ontwikkelingsgericht leerdoel.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen regelmatig praten met elkaar en met mij over teksten die ze gelezen hebben. 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik evalueer met leerlingen hoe ze het begrijpend leesproces aanpakken. 	Interactie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen schrijven over de teksten die ze hebben gelezen. 	Integratie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stem regelmatig af met de vakdocenten van andere vakken over de aandacht voor lezen in de andere vakken. 	Integratie

Schrijfvaardigheid

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> Ik geef expliciete instructie in schrijfstrategieën. <i>Schrijfstrategieën richten zich bijvoorbeeld op de planning, structurering, formulering en revisie van de tekst.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef expliciete instructie in zelfregulatiestrategieën bij het schrijven. <i>Zelfregulatiestrategieën zijn bijvoorbeeld doelen bepalen, jezelf monitoren en instructies geven.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef leerlingen functionele en betekenisvolle schrijfopdrachten. <i>Functionele schrijfopdrachten zijn realistisch en hebben een duidelijk omschreven doel en publiek.</i> 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen verschillende soorten teksten schrijven. <i>Bijvoorbeeld informerende teksten, activerende teksten, betogende teksten, amuserende teksten, beschrijvende teksten, fictieve teksten, etc.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik bied leerlingen goed geschreven voorbeeldteksten en/of verbeterde versies van hun eigen tekst aan. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik besteed expliciet aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat bij de schrijfopdrachten. 	Instructie; Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen samen teksten schrijven en verbeteren. 	Interactie
<ul style="list-style-type: none"> Ik evalueer samen met leerlingen hoe zij het schrijven van teksten aanpakken. 	Interactie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen in gesprek gaan over geschreven teksten. 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stem regelmatig af met de vakdocenten van andere vakken over de aandacht voor schrijven tijdens de lessen. 	Integratie

Mondelinge taalvaardigheid

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> Ik verwerk in mijn lessen zowel luisteren, spreken als gesprekken voeren. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef doelgerichte instructie in luisteren, spreken en gesprekken voeren. <i>Bijvoorbeeld door de leerlingen bewust te maken van de luister-, spreek- en gespreksdoelen en instructie te geven die volledig gericht is op het behalen van deze doelen.</i> 	Instructie

<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen kennismaken met verschillende soorten gesproken teksten en de tekstdoelen die daarbij horen. <i>Bijvoorbeeld door voorbeelden te laten zien van verschillende gesprekssituaties.</i> 	Instructie; Reflecteren op taal
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef leerlingen betekenisvolle spreekopdrachten. <i>Bijvoorbeeld door hen een spreekbeurt of presentatie te laten geven over een actueel thema.</i> 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik besteed expliciet aandacht aan begrijpend luisteren. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik besteed expliciet aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat tijdens de opdrachten voor mondelinge taalvaardigheid. 	Instructie; Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> Ik zorg voor een veilig spreekklimaat in de klas. <i>Dit betekent dat leerlingen zich veilig genoeg voelen om vrijuit hun spreekvaardigheid te kunnen oefenen. Het is belangrijk om kinderen met spreekangst te signaleren en passend te ondersteunen.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen gesprekken voeren in kleine groepjes. <i>Hierbij is het belangrijk om aandacht te besteden aan belangrijke elementen van gesprekken voeren, zoals doorvragen, erop letten dat iedereen evenveel aan de beurt is en goed naar elkaar luisteren en daar passend op reageren.</i> 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik zet tijdens gesprekken met leerlingen bewust verschillende interactievaardigheden in. <i>Interactievaardigheden om de taalontwikkeling en inbreng van leerlingen te stimuleren zijn bijvoorbeeld gevarieerd vragen stellen, ruimte scheppen voor opmerkingen van leerlingen, de beurt doorspelen naar een andere leerling en uitingen van leerlingen herverwoorden.</i> 	Interactie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer leerlingen om complexe cognitieve taalfuncties in te zetten door hogere orde vragen te stellen. <i>Complexe cognitieve taalfuncties zijn denkvaardigheden als analyseren, evalueren en creëren. Bij hogere orde vragen gaat het bijvoorbeeld om vergelijken (Welke auto is groter?), de relatie tussen oorzaak en gevolg (Hoe komt het dat...?) en redeneren en concluderen (Als..., dan...).</i> 	Interactie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stem regelmatig af met de vakdocenten van andere vakken over de aandacht voor mondelinge taalvaardigheid tijdens de lessen. 	Integratie

Spelling & interpunctie

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> Ik geef expliciete instructie in het toepassen van spellingregels. <i>Denk aan regels voor woordgrenzen (autoweg, voor altijd), de schrijfwijze van de tussenklanken -s en -e(n) en gebruik van trema en koppelteken.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef doelgerichte instructie in werkwoordspelling aan de hand van een stappenplan. <i>Het is hierbij belangrijk dat leerlingen de keuzes die gemaakt worden bij het gebruik van het stappenplan begrijpen en dat zij voldoende grammaticale kennis hebben.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik leer leerlingen hoe en wanneer ze de verschillende interpunctieregels moeten gebruiken. <i>Denk aan het gebruik van hoofdletters, punten, komma's, uitroeptekens, aanhalingstekens, etc.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik geef mijn leerlingen directe en expliciete feedback op spelling en interpunctie. <i>Directe feedback wordt tijdens het spellen gegeven. Bij</i> 	Instructie

<i>expliciete feedback wordt duidelijk gemaakt waarom een bepaalde spellingwijze fout is.</i>	
<ul style="list-style-type: none"> Ik benadruk het belang van correct schrijven en stimuleer hiermee het spellinggeweten. <i>Het spellinggeweten is de wil om foutloos te spellen.</i> 	Instructie; Reflecteren op taal
<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer het spellingbewustzijn van leerlingen door hen hun eigen spelling te laten controleren en verbeteren. 	Instructie; Reflecteren op taal
<ul style="list-style-type: none"> Ik leg een koppeling tussen grammatica en werkwoordspelling. <i>Bijvoorbeeld door leerlingen eerst de grammaticale functie van een woord te laten benoemen en hen vervolgens de juiste spellingregel te laten toepassen.</i> 	Integratie; Reflecteren op taal
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen een geleerde spellingregel of gebruik van interpunctie expliciet toepassen en oefenen bij schrijfopdrachten. 	Integratie

Fictie & literatuur

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> Bij de keuze voor het (voor)leesmateriaal creëer ik een balans tussen vrije keuze en gestuurde keuze. Het is belangrijk dat leerlingen inspraak hebben bij het kiezen van leesmateriaal, maar het ook zinvol om ze af en toe te verrassen met leesmateriaal. Voor sommige leerlingen kan het van belang zijn om hen te steunen in de keuze voor (voor)leesmateriaal. Hierbij moet erop gelet worden dat de boeken aansluiten bij hun leesniveau, belevingswereld en literaire competenties. Daarnaast is het van belang om bij het vrij lezen te zorgen voor een afgebakende boekenselectie. 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen verschillende genres met elkaar vergelijken. <i>Denk bijvoorbeeld aan het maken van een vergelijking tussen een roman voor jongeren (Young Adult Literatuur) en een roman voor volwassenen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen hun eigen leeservaringen met elkaar uitwisselen. 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik praat met mijn leerlingen over mijn eigen leeservaringen. 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik voer gesprekken en discussies met leerlingen over gelezen (voor)leesmateriaal, waarbij ik weinig sturing geef. <i>Boekgesprekken zijn het meest effectief wanneer ze een open vorm hebben, waarbij samen wordt nagedacht over de betekenis van het verhaal en ideeën worden uitgewisseld. Het is minder effectief als de leerkracht veel sturing geeft door vragen te stellen en antwoorden op correctheid te beoordelen.</i> 	Interactie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer dat leerlingen al dan niet aan de hand van literaire begrippen een onderbouwd oordeel kunnen geven over leesmateriaal. <i>Bijvoorbeeld door leesbelevingsvragen te stellen (bijv. Wat vond je mooi of goed aan dit boek?) en tekstanalytische vragen te stellen (bijv. Vanuit welk narratief perspectief is het verhaal geschreven?). Afhankelijk van de doelen van de opdracht laat je leerlingen daarbij gebruik maken van literaire begrippen.</i> 	Instructie; Woordenschat

<ul style="list-style-type: none"> Ik laat leerlingen (literaire) teksten verbinden aan sociaal-morele thema's (zoals vriendschap en rechtvaardigheid) en ondersteun hen hierin met instructie. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer leerlingen om zich te identificeren met de personages in het leesmateriaal. <i>Bijvoorbeeld door vragen te stellen als 'in het verhaal deed..., zou jij dit ook op deze manier aanpakken?'</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik zorg ervoor dat het aanbod van het (voor)leesmateriaal aansluit op de belevingswereld van leerlingen. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Ik of iemand anders binnen de school ondersteun(t) leerlingen die daar behoefte aan hebben bij het kiezen van leesmateriaal voor vrij lezen. 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik maak bij schrijf- en spreekopdrachten de verbinding met literaire competenties. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> Bij het vrij lezen zorg ik voor leesmateriaal dat aansluit op het leesniveau van leerlingen. <i>De boeken moeten niet te moeilijk en niet te makkelijk zijn (zone van naaste ontwikkeling). Dit bevordert de leesvaardigheid en zorgt ervoor dat leerlingen succeservaringen opdoen.</i> 	Instructie; (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik maak mijn leerlingen ervan bewust dat literatuur/fictie kunnen lezen van maatschappelijk belang is. 	Instructie; (Lees)motivatie; Reflecteren op taal

Reflectie op taal

Doelgroep: docent Nederlands

<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer grammaticaal redeneren bij leerlingen. <i>Grammaticaal redeneren is met behulp van grammaticale kennis uitleggen waarom een bepaalde zin grammaticaal correct of incorrect is, waarom een zin of zinsdeel een bepaalde betekenis heeft, hoe de context de zinsconstructie beïnvloedt en wat de rol van taalverandering is. Er wordt dus niet alleen aandacht besteed aan kennis van de grammaticale begrippen en regels: inzicht, begrip en toepassing staan centraal.</i> <p><i>Bijvoorbeeld: 'Het boek liggen op de plank' is niet correct, want zowel het onderwerp als het werkwoord moet in dezelfde vorm (enkelvoud/meervoud) staan (congruentie).</i></p> <p><i>Bijvoorbeeld: De zin 'Dronken bracht de politie de man naar het hoofdbureau' maakt duidelijk dat de plaats van een woord(groep) in de zin invloed heeft op de betekenis van de zin (woordvolgorde).</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ik maak leerlingen bewust van het bestaan van taalnormen en de gevolgen daarvan. <i>Er zijn verschillende taalnormen die voorschrijven hoe correct en toepasselijk taalgebruik is voorgeschreven. Denk bijvoorbeeld aan taalregels die worden beschreven in schoolboeken en op websites als Onze Taal / Taaladvies en de spelling van woorden in woordenboeken.</i> <p><i>In sommige gevallen spreken deze bronnen elkaar tegen. Bovendien veranderen de taalnormen in de loop van de tijd. Denk bijvoorbeeld aan veranderingen in de spelling van Nederlandse woorden. Door leerlingen</i></p>	

<p><i>inzicht te geven in deze normen en hen systematisch te laten redeneren over het gebruik hiervan, stimuleer je hun taalbewustzijn. Ze leren daarbij hoe ze al deze perspectieven (taalnormen, taalwerkelijkheid, taalgevoel) op waarde kunnen schatten.</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ik stimuleer het taalgevoel van leerlingen door hen te laten nadenken over wat zij zelf en anderen vinden van bepaalde zinsconstructies. <i>Iedereen heeft een eigen taalgevoel: de intuïtie of een zinsconstructie grammaticaal correct of incorrect is. Dit kan voor sprekers van dezelfde moedertaal verschillen. Op basis van je eigen taalgevoel kan je onderbouwde keuzes maken over je taalgebruik. Tijdens de lessen kna je leerlingen hiervan bewust maken.</i> <p><i>Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van enkelvoud of meervoud bij 'een aantal mensen' als onderwerp in de zin. Volgens de taalnormen is zowel 'een aantal mensen heeft' als 'een aantal mensen hebben' correct. Mensen kunnen echter op basis van hun taalgevoel een voorkeur hebben of één van de opties echt fout vinden.</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ik maak leerlingen bewust van de taalwerkelijkheid en hoe die kan verschillen van de taalnormen en hun eigen taalgevoel. <i>De taalwerkelijkheid is hoe taalgebruikers de taal daadwerkelijk gebruiken. Dit kan verschillen van de taalnormen en van het eigen taalgevoel. Door leerlingen hier bewust van te maken, krijgen zij meer inzicht in taal als concept en communicatiemiddel.</i> <p><i>Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van 'hun' als onderwerp in de zin. Volgens de taalnormen en het taalgevoel van veel moedertaalsprekers van het Nederlands zijn zinnen als 'Hun hebben dat gedaan' grammaticaal incorrect. Toch komt de zinsconstructie met 'hun' als onderwerp veelvuldig voor in zowel gesproken als geschreven taal.</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ik maak leerlingen bewust van de verschillen tussen taal en taalvariëteiten. <i>Talen en taalvariëteiten (bijv. streektaalen, dialecten) kunnen sterk van elkaar verschillen. Door tijdens de lessen aandacht te besteden aan deze verschillen worden leerlingen meer taalbewust en krijgen ze meer waardering voor de moedertalen en dialecten van anderen. Dit is ook waardevol voor het leren van vreemde talen.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> Zo kun je leerlingen tijdens de lessen talen met elkaar laten vergelijken. <i>Er zijn bijvoorbeeld talen die geen lidwoorden kennen (bijv. Pools). Daarom is het voor moedertaalsprekers van het Pools heel lastig om de Nederlandse lidwoorden te leren beheersen en blijven ze hier veel fouten in maken.</i> <p><i>Ook zijn er talen waar niet altijd een onderwerp in de zin hoeft te staan (bijv. Italiaans). Zo kun je in het Nederlands niet zeggen 'praat Nederlands', maar in het Italiaans is de zin 'parlo Italiano' (praat Italiaans) wel correct.</i></p> <p><i>Je kunt ook verschillende woorden uit de Nederlandse dialecten of het Fries vergelijken met de Nederlandse equivalenten (bijv. groen/gruun/greun).</i></p>	

Verder kunnen geschriften van elkaar verschillen. Zo wordt het Arabisch schrift van rechts naar links gelezen.

Taalgericht vakonderwijs

Doelgroep: docent MVT of klassieke talen; docent AVO-vak; beroepsgerichte vakdocent; praktijkdocent

***Alleen voor docent MVT of klassieke talen**

****Alleen voor docent AVO-vak; beroepsgerichte vakdocent; praktijkdocent**

<ul style="list-style-type: none"> Ik ondersteun leerlingen bij het begrijpen en gebruiken van complexe (school)taal in lees-, schrijf-, luister- en spreekopdrachten. <i>Bijvoorbeeld door regelmatig te controleren of de leerlingen alles goed begrepen hebben en indien nodig extra uitleg te geven.</i> 	Instructie; Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> *Ik ondersteun leerlingen bij het begrip van complexe Nederlandse (school)taal in lees-, schrijf-, luister- en spreekopdrachten. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> **Ik ondersteun leerlingen door voor te doen hoe ze talige opdrachten en vaardigheden kunnen uitvoeren. <i>Bijvoorbeeld door voor te doen hoe je achter de betekenis van moeilijke woorden kunt komen.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> **Ik stel bij mijn vak ook expliciet (vak)taaldoelen. 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> **Ik plaats nieuwe informatie in een betekenisvolle context. <i>Bijvoorbeeld door leerlingen te vragen wat ze al weten over het onderwerp en hen hierover te vertellen.</i> 	Instructie
<ul style="list-style-type: none"> **Ik besteed expliciet aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat. 	Instructie; Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> *Ik besteed expliciet aandacht aan het opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat, waarbij ik aansluit bij thema's die bij Nederlands en andere vakken aan bod komen. 	Instructie; Integratie: Woordenschat
<ul style="list-style-type: none"> **Ik laat leerlingen met elkaar of met mij in gesprek gaan om hen de benodigde school- en vaktaal te leren gebruiken. 	Interactie: (Lees)motivatie
<ul style="list-style-type: none"> Ik stem regelmatig af met de docenten Nederlands over de aandacht voor taalontwikkeling in mijn lessen. 	Integratie

Schoolontwikkeling & onderwijskundig beleid

Doelgroep: iedereen

<ul style="list-style-type: none"> Wij hebben een taalbeleidsplan. 	
<ul style="list-style-type: none"> Wij handelen naar ons taalbeleidsplan. 	
<ul style="list-style-type: none"> Wij hebben een onderzoekende houding om de kwaliteit van ons onderwijs te optimaliseren. <i>Bij een onderzoekende houding ga je op zoek naar je eigen veronderstellingen, ben je kritisch, wil je graag dingen weten en begrijpen, ben je bereid tot perspectiefwisseling, ben je nauwkeurig en wil je graag delen met anderen.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> Bij het vormgeven van taal-/leesinterventies binnen en buiten de klas wordt de docent ondersteund door een remedial teacher, orthopedagoog/psycholoog of andere zorgspecialist. <i>Onder vormgeving worden zowel het opstellen van een handelingsplan, als de uitvoering en de evaluatie van de interventies bedoeld.</i> 	

<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer er schoolbreed innovaties worden doorgevoerd, gaat de directie hierover met de betrokkenen in gesprek. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Onze directie maakt structureel en meerjarig middelen vrij voor goed taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ons schoolbestuur maakt structureel en meerjarig middelen vrij voor goed taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij gebruiken op systematische wijze de leerlingresultaten voor het aanpassen van het taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij zorgen voor een warme overdracht bij leerlingen met een taalachterstand of taal-/leesproblemen en zorgen voor een ononderbroken ontwikkelingsproces voor deze leerlingen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij volgen de taalontwikkeling van leerlingen op een formatieve en summatieve wijze. <i>Bij summatief toetsen wordt op basis van de resultaten een beslissing genomen. Bijvoorbeeld over het zakken/slagen van een leerling. Bij formatief toetsen krijgen leerlingen zicht op hun vooruitgang. Op basis van de resultaten wordt feedback gegeven en aangegeven wat de leerlingen nog moeten doen om het einddoel te bereiken. Op deze manier kun je als leerkracht bijsturen op het leerproces van de leerling.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij kijken op sectieniveau kritisch naar de methode en doen waar nodig aanpassingen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben op schoolniveau afspraken gemaakt over differentiatie tijdens de instructiefase op basis van de behoeftes van de leerlingen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben op schoolniveau afspraken gemaakt over het onderwijsaanbod voor taalzwakke en taalsterke leerlingen. 	

Ontwikkeling en professionalisering

Doelgroep: iedereen

<ul style="list-style-type: none"> • In ons team heerst een leerklimaat waarin fouten gemaakt mogen worden. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij ondersteunen nieuwe collega's bij de vormgeving van het taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij passen collegiale consultatie toe om de kwaliteit van ons taalonderwijs te verhogen. <i>Bijvoorbeeld door groepsbezoeken.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij reflecteren op ons handelen om de kwaliteit van ons taalonderwijs te verhogen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Docenten worden geprofessionaliseerd in het opzetten en uitvoeren van onderwijsinnovaties op het gebied van taal. <i>Een onderwijsinnovatie is een verandering/vernieuwing die je toepast om de kwaliteit te vergroten. Het kan hierbij om zowel kleine als grote aanpassingen gaan.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • De directie is actief betrokken bij schoolbrede professionaliseringsactiviteiten. 	
<ul style="list-style-type: none"> • De directie stimuleert en moedigt professionalisering (leven lang leren) aan. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij houden rekening met de draagkracht en verandercapaciteit van het schoolteam bij het vormgeven van onderwijsvernieuwingen. 	

<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben een nascholings- en professionaliseringsbeleid dat gericht is op het bieden van goed taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Het schoolbestuur voorziet in actieve kennisdeling op het gebied van goed taalonderwijs. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben voldoende capaciteit en expertise voor het bieden van goed taalonderwijs. 	

Ouderbetrokkenheid

Doelgroep: Iedereen

<ul style="list-style-type: none"> • Wij betrekken ouders bij de taal- en leesontwikkeling van hun kind door het organiseren van laagdrempelige taalactiviteiten. <i>Laagdrempelige taalactiviteiten zijn bijvoorbeeld verteltassen, samen lezen en ouders meevragen op bibliotheekbezoek.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij informeren ouders over hoe zij kunnen bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij betrekken ouders actief bij het taalonderwijs en bespreken de voortgang van de leerling met hen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij onderzoeken met alle ouders op welke manier zij hun kind kunnen ondersteunen. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Wij houden in het contact met ouders rekening met hun thuistaal, culturele achtergrond en/of eventuele laaggeletterdheid. <i>Dit is belangrijk bij het adviseren over ouders hoe zij kunnen bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind.</i> 	